

KATARZYNA MAĆKOWSKA

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

ROZWIĄZANIE MAŁŻEŃSTWA PRZEZ ROZWÓD BEZ UDZIAŁU POZWANEGO W PRAWIE FLORYDY – WYBRANE ZAGADNIENIA PROCEDURALNE

1. WPROWADZENIE

Jest rzeczą oczywistą, że skutek globalizacji i migracji coraz więcej trudności wynika ze stosowania przepisów obowiązujących w porządkach prawnych różnych państw, zwłaszcza gdy konflikt obejmuje system prawa kontynentalnego i *common law*. Nie jest to bowiem wyłącznie problem analizy prawnej, ale przede wszystkim odmiennego podejścia do roli prawa. Szczególną wagę w tym kontekście mają przepisy obowiązujące na terenie Stanów Zjednoczonych, nie tylko z uwagi na precedensy, lecz także ze względu na głęboki pragmatyzm sądów wydających orzeczenia.

W związku z rosnącym zapotrzebowaniem na wyjaśnienie przepisów prawnych innych krajów w niniejszej publikacji zaprezentowano wybrane zagadnienia dotyczące rozwiązania małżeństwa przez rozwód według prawa Florydy, które mogą mieć znaczenie dla stron procesowych mieszkających w Polsce. W dużej części artykuł ma charakter deskryptywny, niemniej na kanwie metody dogmatyczno-prawnej oraz analizy teleologicznej zakreślono także potencjalne problemy determinowane zastosowaniem określonej normy. Cel artykułu implikuje dokonanie

analizy bezpośrednio na kanwie źródeł prawa i taką metodę jako podstawową przyjęto w niniejszej publikacji¹. Nie ulega wątpliwości, że różnice między prawem polskim a prawem Florydy powinny być szczególnie rozważane przez sądy decydujące o uznaniu wyroków zagranicznych. Co więcej, w dobie dyskusji nad kształtowaniem polityki państwa co do wyboru między konserwatywnym a liberalnym podejściem do rozwodów warto przywołać rozwiązania proceduralne obowiązujące na Florydzie, która należy właśnie do stanów daleko ograniczających ocenę winy w postępowaniu rozwodowym.

2. ŹRÓDŁA PRAWA

Do źródeł prawa stanowionego Florydy, które regulują aspekty prawa materialnego i proceduralnego rozwiązania małżeństwa przez rozwód, należą Statuty² (*Statutes*), a przede wszystkim tytuł VI zatytułowany „Kodeks praktyki i procedury cywilnej” – *Civil Practice and Procedure*, zwłaszcza zawarte w nim rozdziały:

- rozdział 48 – „Doręczenie pism procesowych” (*Process and service of process*);
- rozdział 49 – „Doręczenie wymuszone” (*Constructive service*);
- rozdział 59 – „Procedury apelacyjne” (*Appellate Proceedings*);
- rozdział 61 – „Rozwiązanie małżeństwa, alimenty, władza rodzicielska” (*Dissolution of Marriage, Support, Time-Sharing*).

Źródłami prawa uchwalonymi na mocy upoważnienia konstytucyjnego przez Sąd Najwyższy stanu Floryda są: *Zasady postępowania*

¹ Ogólne uwagi dotyczące prawa rodzinnego w USA zawiera publikacja: R. TOKAR-CZYK, *Prawo amerykańskie*, Zakamycze 2006, s. 123-142. Wśród komentarzy publikowanych głównie przez Sąd Najwyższy Florydy, sędziów i adwokatów wymienić należy: *Florida Family Law Rules of Procedure*, ed. E. NAUMCENKO, Florida Supreme Court, 2019, Independently Published, ss. 251. A.J. SZOROSY, R.G. BOVEN, R. GOLDENBERG, *Florida Family Law & Practice*, I, Costa Mesa 2019, ss. 1822; *Florida Family Law and Statutes Set and Rules of Judicial Administration*, I-II, Tallahassee 2020; S.S. STEPHENS, *Florida Family Law*, XXIII, Miami 2019, ss. 934.

² Dalej: Fla. Stat., <http://www.leg.state.fl.us/statutes/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

cywilnego³ (*Rules of Civil Procedure*), Zasady postępowania w sprawach z zakresu prawa rodzinnego⁴ (*Family Law Rules of Procedure*), Zasady postępowania apelacyjnego⁵ (*Rules of Appellate Procedure*) oraz Zasady organizacji pracy w sądach⁶ (*Rules of Judicial Administration*).

3. PRZESŁANKI ROZWODU I WŁAŚCIWOŚĆ SĄDU

W pierwszej kolejności wyjaśnić należy, że od 1971 r. Floryda jest stanem, w którym przy orzekaniu o rozwiązaniu małżeństwa przez rozwód co do zasady nie rozstrzyga się kwestii winy jednego z małżonków. Jeśli powód wnosi wyłącznie o rozwiązanie małżeństwa, a strona pozwana domaga się również rozstrzygnięcia o alimentach na swoją rzecz lub o podziale majątku, musi wnieść powództwo wzajemne. Rozstrzygając o wysokości alimentów czy o sposobie podziału majątku, sądy biorą pod uwagę przyczynienie się jednej ze stron do zerwania więzi, na przykład wskutek przemocy domowej, zdrady małżeńskiej czy marnotrawienia majątku i są bardziej skłonne do orzekania na korzyść małżonka „niewinnego”.

Małżeństwo może zostać rozwiązane przez rozwód, jeżeli jedna ze stron mieszkała⁷ na terytorium Florydy przez okres sześciu miesięcy poprzedzających wszczęcie postępowania⁸. W prawie stanu Florydy jest to tzw. właściwość rzeczowa (*subject matter jurisdiction*). W systemie amerykańskim rozróżnia się ją od właściwości osobowej (*personal*

³ Dalej: Fla.R.Civ.P., <https://www.floridabar.org/rules/ctproc/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁴ Dalej: Fla.Fam.R.Civ.P., <https://bit.ly/zp2020-4-5> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁵ Dalej: Fla.R.App., <https://bit.ly/zp2020-4-6> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁶ Dalej: Fla.R.Jud.Admin., <https://www-media.floridabar.org/uploads/2020/04/RJA-4-1-20.pdf> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁷ Wskutek czego ma status „rezydenta” na potrzeby sprawy rozwodowej. Prawo Florydy reguluje przesłanki cenzusu zamieszkania i tym samym statusu rezydenta w zależności od przedmiotu regulacji (np. prawo podatkowe, prawo jazdy itp.).

⁸ Fla. Stat., § 61.021.

jurisdiction)⁹, a zatem – w tym przypadku – możliwości rozpoznania sprawy określonej osoby przed sądem stanu Floryda. W zakresie spraw rodzinnych, w sprawach o rozwiązanie małżeństwa, w których ma także zostać rozstrzygnięty podział majątku i alimenty, sąd będzie miał właściwość osobową, jeśli strony posiadają wspólny dom w momencie wszczęcia postępowania lub jeśli pozwany mieszkał w granicach Florydy przed wszczęciem postępowania, niezależnie od tego, czy strony mieszkały razem czy nie¹⁰. Jeśli jednak postępowanie dotyczy tylko rozwiązania małżeństwa, to nie obowiązuje zasada właściwości osobowej wobec pozwanego. Postępowanie w sprawie o rozwód może być wszczęte przeciwko osobie mieszkającej poza granicami Florydy¹¹.

4. DORĘCZENIE POZWU PRZEZ PUBLICZNE ZAWIADOMIENIE (*CONSTRUCTIVE SERVICE*)

Należy zwrócić uwagę na różnice w znaczeniu terminu „pozew” w prawie polskim i amerykańskim. W USA, w tym według prawa stanowego Florydy, pozwem nazywamy zawiadomienie o wytoczeniu powództwa (*notice of action*) wraz z kopią skargi (wniosku)¹². Tak zatem sam wniosek o rozwiązanie małżeństwa zwany *Petition for Dissolution of Marriage* nie jest pozwem w rozumieniu prawa amerykańskiego. Wniosek ten będący skargą składa się na podstawie specjalnego formularza¹³ i wymaga on podpisu poświadczonego przez uprawnionego urzędnika.

⁹ Szerzej CH.W. RHODES, *Nineteenth Century Personal Jurisdiction Doctrine in a Twenty-First Century World*, «Florida Law Review» 64.2/2012, s. 387-447; M.H. HOFFHEIMER, *The Stealth Revolution in Personal Jurisdiction*, «Florida Law Review» 70.3/2018, s. 499-552, <http://www.floridalawreview.com/wp-content/uploads/Hoffheimer.pdf> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

¹⁰ Fla. Stat., § 48.193(5).

¹¹ *Ibidem*, § 69.061.

¹² Por. też R. TOKARCZYK, *op. cit.*, s. 148.

¹³ Family Law Form 12.901., <https://www.flcourts.org/Resources-Services/Court-Improvement/Family-Courts/Family-Law-Self-Help-Information/Family-Law-Forms> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

Po złożeniu wniosku, sąd wydaje postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia, które zawiera również pouczenie o obowiązku wykonywania zarządzeń sądu (*temporary order for dissolution of marriage*). Postanowienie takie reguluje kompleksowo sytuację stron: sposób sprawowania opieki nad dziećmi, wykonywania kontaktów etc. Ponadto, postanowienie takie zakazuje stronom postępowania ukrywania czy pomniejszania majątku wspólnego.

W zwykłej ogólnej procedurze doręczenia pozwu (czyli zawiadomienia o wytoczeniu powództwa i kopii skargi)¹⁴, doręczeń dokonuje szeryf powiatu, a w odniesieniu do postępowań cywilnych (oprócz postępowań przymusowych), wezwań świadków lub zawiadomień w sprawach karnych, doręczyciele (*special process servers*) z listy osób powołanych przez szeryfa lub z listy osób powołanych przez prezesów sądów okręgowych¹⁵. Przepisy prawne stanu Floryda nie regulują, czym są postępowania przymusowe w sprawach cywilnych. Według wciąż aktualnej interpretacji prokuratora generalnego stanu Floryda z 1989 r. doręczenie w tych sprawach pism inicjujących postępowanie przez doręczycieli z listy osób powołanych przez szeryfa lub sąd może nastąpić wówczas, gdy przepisy wyraźnie nie zastrzegają obowiązku doręczenia przez szeryfa¹⁶. Doręczenie polega na wręczeniu pozwanemu pozwu. Oprócz doręczenia według zasad ogólnych dopuszczalne jest także doręczenie zastępcze (*substituted service*) – do rąk małoletniego¹⁷ powyżej 15. roku życia w miejscu stałego zamieszkania pozwanego lub w innych przypadkach określonych ustawowo lub wynikających z umowy. W przypadku doręczenia zastępczego osoba, której pozew jest doręczany, musi zostać pouczona o zawartości przesyłki.

Co istotne, jeśli pozwany mieszka poza granicami Florydy, doręczenie pozwu następuje w ten sam sposób, przy udziale jednak doręczycieli

¹⁴ Fla. Stat. § 48.021, 48.031 oraz Fla.R.Civ.P. 1.070.

¹⁵ *Ibidem*, § 48.27.

¹⁶ Attorney General Advisory Legal Opinion 89-1 (1989) – opinia Prokuratora Generalnego stanu Floryda z 5 stycznia 1989 r., <https://bit.ly/zp2020-4-7> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

¹⁷ Według prawa Florydy małoletnimi (*minors*) są osoby poniżej 18. roku życia – Fla. Stat., § 743.07.

z właściwości miejsca zamieszkania pozwanego. W przypadku, gdy pozwany mieszka poza granicami Stanów Zjednoczonych, doręczenie pozwu może nastąpić poprzez jego nadanie pocztą poleconą w opieczętowanej kopercie¹⁸. Wysyłki dokonuje sam powód lub jego pełnomocnik, przy czym mają tu też zastosowanie przepisy Konwencji haskiej o doręczaniu za granicą dokumentów sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych lub handlowych sporządzonej w Hadze w dniu 15 listopada 1965 r.¹⁹ Powyższa konwencja obowiązuje w USA od 10 lutego 1969 r., a w Polsce – od 1 września 1996 r. Zgodnie z art. 1 konwencji nie dotyczy ona spraw, w których nie jest znany adres osoby, której dokument ma być doręczony²⁰.

Ustawodawca wymienia sprawy, w których dopuszczalne jest doręczenie pozwu poprzez publiczne zawiadomienie, w tym między innymi rozwiązanie małżeństwa lub stwierdzenie jego nieważności²¹. Doręczenie pozwu poprzez publiczne zawiadomienie, o ile niemożliwe jest jego wręczenie, w tym wobec osób mieszkających poza stanem Floryda, może nastąpić wobec osób fizycznych i prawnych, w tym takich, które są nieznane (*unknown person*) lub nie wiadomo, czy żyją. Nieznana osoba – w zależności od charakteru sprawy – może być osobą, której nieznana jest tożsamość lub nieznane jest miejsce jej zamieszkania²². Tę formę doręczenia pozwu poprzez publiczne zawiadomienie określa się jako wymuszone doręczenie (*constructive service*). Warunkiem koniecznym, który musi zostać spełniony przed wymuszonym doręczeniem pozwu, jest złożenie przez powoda, organ go reprezentujący lub pełnomocnika zaprzysiężonego oświadczenia. Dopuszcza się trzy formy takiego oświadczenia:

¹⁸ Fla. Stat. § 48.194.

¹⁹ Dz. U. z 2000 r. Nr 87, poz. 968.

²⁰ Szczególną rolę innych umów międzynarodowych dostrzega się w odniesieniu do spraw rodzinnych z udziałem dzieci. A.L. ESTIN, *Families Across Borders: The Hague Children's Conventions and the Case for International Family Law in the United States*, «Florida Law Review» 62.1/2010, s. 48-108, http://www.floralawreview.com/wp-content/uploads/2010/01/Estin_BOOK.pdf (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

²¹ Fla. Stat., § 49.011

²² *Ibidem*, § 49.021.

- zawarte w treści pisma procesowego, w tym przypadku w twierdzeniach skargi złożonej przez powoda (żądaniach pozwu), pisemne zeznanie potwierdzone a) przysięgą lub przyrzeczeniem odebranych przez właściwy organ (sędziego, urzędnika sądowego, *public notary*²³), b) oświadczeniem o zapoznaniu się z treścią dokumentu i prawdziwości zawartych w nim faktów pod odpowiedzialnością karną²⁴ – *verified pleading*;
- zaprzysiężone oświadczenie (*affidavit*);
- inne zeznanie złożone pod przysięgą (*other sworn statement*)²⁵.

W przypadku, gdy pozwanym jest osoba fizyczna, oświadczenie pod przysięgą złożone przez powoda, organ go reprezentujący lub pełnomocnika musi zawierać:

- potwierdzenie, że przeprowadzono staranne poszukiwanie i dochodzenie w celu ustalenia nazwiska i miejsca zamieszkania pozwanego, i że informacje zawarte w oświadczeniu odzwierciedlają wiedzę oświadczającego;
- informację o tym, czy pozwany ukończył 18. rok życia, a jeśli oświadczający nie wie, ile lat ma pozwany, informację o braku wiedzy co do wieku pozwanego;
- informację o tym, a) czy miejsce zamieszkania pozwanego jest nieznanе oświadczającemu, b) jeśli jest znane, czy znajduje się ono w innym niż Florydia stanie lub w innym państwie, c) czy pozwany mieszka na Florydzie, lecz nie przebywa w tym stanie więcej niż 60 dni poprzedzających złożenie oświadczenia lub ukrywa się w taki sposób, że nie można mu wręczyć pozwu oraz że oświadczający uważa, że nie ma innej osoby, której można doręczyć pozew w sposób wiążący dla pozwanego, który nie przebywa na Florydzie lub się ukrywa²⁶.

Jak wynika z powyższego, sytuacja wskazana w c) wymaga rozważenia w pierwszej kolejności doręczenia zastępczego.

²³ *Ibidem*, § 92.50.

²⁴ *Ibidem*, § 92.525.

²⁵ *Ibidem*, § 49.031(a).

²⁶ *Ibidem*, § 49.041.

Potwierdzenie, że przeprowadzono staranne poszukiwanie i dochodzenie w celu dokonania doręczenia wymuszonego w sprawie o rozwód wraz z pozostałymi informacjami wymaganymi przez ustawodawcę, składane jest według wzorca uwzględnionego w specjalnym formularzu²⁷.

Oświadczenie o starannym poszukiwaniu i dochodzeniu (*Affidavit of Diligent Search and Inquiry*) musi szczegółowo opisać czynności podjęte w celu ustalenia miejsca zamieszkania pozwanego. Można – ale nie jest to obowiązkowe – podać datę podjętych czynności i personalia osób, z którymi kontaktowano się, dokonując poszukiwania. Zgodnie z przedmiotowym formularzem należy skontaktować się z urzędem pocztowym w miejscu ostatniego znanego miejsca zamieszkania pozwanego, ostatnim znanym miejscem zatrudnienia, związkiem zawodowym, do którego pozwany mógł należeć, urzędami, w których pozwany mógł wnioskować o wydanie licencji/pozwoleń, szpitalami w ostatnim znanym miejscu zamieszkania pozwanego, poborcą podatkowym czy instytucjami wykonującymi usługi dostarczenia prądu, wody, telewizji, odbioru ścieków. Należy też podjąć próbę ustalenia adresów, na które mogły być wysyłane formularze podatkowe W-2 lub informacje o udziale w funduszach emerytalnych, podać personalia i adresy krewnych oraz skontaktować się z nimi, podać informację o ewentualnej możliwej śmierci pozwanego, numery telefonów w jego ostatnim miejscu zamieszkania, dokonać czynności poszukiwania poprzez stronę internetową whitepages.com lub inne strony internetowe umożliwiające ustalenie miejsca pobytu danej osoby, przeszukać bazy danych osób skazanych za wykroczenie lub przestępstwo w ostatnim miejscu zamieszkania pozwanego, bazy prowadzone przez Wydziały Policji ds. Ruchu Drogowego lub ds. Wykroczeń i Przestępstw w Ruchu Drogowym, Wydziałów Komunikacji, Służby Więziennej znajdujących się w granicach stanu ostatniego miejsca zamieszkania pozwanego. Ustalenie adresu pozwanego w drodze poszukiwań skutkuje koniecznością zastosowania ogólnych zasad dotyczących doręczeń pozwu – poprzez wręczenie (*personal service*). Powód nie jest zobligowany do przeprowadzenia wszystkich czynności

²⁷ Fla.Fam.L.R.P. 12.070(c)(3). Family Law Form 12.913(b).

z listy zawartej w formularzu. Niemniej to od tych czynności zależeć będzie, czy sąd uzna, że przeprowadzone poszukiwanie i dochodzenie było staranne.

Podkreślenia wymaga, że dostęp do wielu z powyżej wymienionych baz danych jest jawny. Co istotne, oświadczający musi podać informację, czy pozwany może przebywać poza granicami stanu lub państwa²⁸. Oświadczenie podpisuje osoba, która dokonała czynności. Jeśli zatem dane dotyczące pozwanego były ustalane przez pełnomocnika powoda, oświadczenie musi podpisać pełnomocnik. W związku z ustawowym wymogiem poświadczenia podpisu, podpis składany jest przed urzędnikiem – *public notary* lub sekretarzem sądowym (*deputy clerk*), nawet jeżeli oświadczenie wypełniał i podpisywał pełnomocnik. Należy zwrócić uwagę na to, że w USA nabycie uprawnień *public notary* nie wymaga ukończenia prawa. W praktyce często są to adwokaci, pracownicy banków czy urzędnicy sądowi. Sekretarz sądowy z kolei pełni rolę eksperta w odniesieniu do procedury sądowej. Jeśli adwokat podpisujący oświadczenie ma również uprawnienia *public notary*, podpis musi i tak zostać poświadczony przez inną osobę. W praktyce, gdy strona nie jest reprezentowana przez pełnomocnika, poświadczenia dokonuje urzędnik sądowy. Jak wynika z powyższego, ciężar czynności ustalenia miejsca zamieszkania pozwanego spoczywa na powodzie, a prawdziwość twierdzeń powoda w zakresie poszukiwania pozwanego obwarowana jest wymogiem złożenia zaprzysiężonego oświadczenia pod odpowiedzialnością karną i z poświadczonym przez uprawnionego urzędnika podpisem.

Jak zostało wyżej podniesione, uznanie przez sąd czy poszukiwanie pozwanego spełnia kryteria staranności, stanowi czynność formalno-materialną. Ocena dokonywana jest bowiem na podstawie zaprzysiężonego oświadczenia, niemniej samo jego złożenie nie jest wystarczające. Stosuje się także wytyczne zawarte w orzecznictwie, a mianowicie trzeba ustalić:

- czy powód działał w sposób uzasadniony stanem wiedzy na temat miejsca zamieszkania pozwanego;

²⁸ Fla. Stat., § 49.041.

- przeprowadził staranne dochodzenie;
- uczciwie i skrupulatnie na podstawie towarzyszących okoliczności podjął próbę uzyskania informacji niezbędnych do doręczenia pozwu na zasadach ogólnych²⁹.

Urzędnik sądowy lub sędzia (w większości sądów czynności te wykonywane są przez urzędników sądowych) ma 60 dni na wydanie podpisanego zawiadomienia o wytoczeniu powództwa (*notice of action*)³⁰. W przypadku osób fizycznych zawiadomienie musi zawierać imię i nazwisko pozwanego (o ile jest znane), rodzaj sprawy, sygnaturę, nazwę sądu, w którym toczy się postępowanie, oraz opis majątku, jeśli stanowi on przedmiot sporu. Ponadto, zawiera ono zobowiązanie pozwanego do złożenia odpowiedzi na pozew w określonym terminie pod rygorem uznania żądań powoda. Termin ten może wynosić nie mniej niż 28 i nie więcej niż 60 dni od dnia pierwszej publikacji zawiadomienia i jest ustalany przez urzędnika sądowego lub sędziego. Wyjaśnienia wymaga, że to powód wypełnia zawiadomienie o wytoczeniu powództwa, a urzędnik sądowy uzupełnia termin złożenia odpowiedzi na pozew i podpisuje zawiadomienie. Jeśli w zawiadomieniu znajdują się błędy literowe w nazwisku lub imieniu pozwanego, w orzecznictwie traktuje się to jako podstawę do uznania, że doręczenie było nieskuteczne³¹.

W trybie doręczenia pozwu przez publiczne zawiadomienie stosuje się publikację (*publication*) lub wywieszenie (*posting*). Publikacja polega na tym, że podpisane przez urzędnika sądowego (ewentualnie sędziego) zawiadomienie o wytoczeniu powództwa publikuje się w prasie wydawanej w powiecie, na terenie właściwości sądu, przed którym toczy się postępowanie – raz w tygodniu przez cztery kolejne tygodnie³². Jeśli w danym powiecie nie jest wydawana prasa, która spełnia wymogi

²⁹ *Miller v. Partin*, 31 So. 3d.224 (Fla.2010), <https://casetext.com/case/miller-v-partin> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.); *Dor Cha, Inc. v. Hollingsworth*, App. 4 Dist., 876 So.2d 678 (Fla. 2004), <https://www.courtlistener.com/opinion/1656052/dor-cha-inc-v-hollingsworth/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

³⁰ Fla. Stat., § 49.08.

³¹ *Walker Fertilizer Co. v. Race*, 166 S. 283 (Fla. 1936), <https://casetext.com/case/walker-fert-co-inc-v-race> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

³² Fla. Stat. § 49.10.

formalne do zamieszczenia w niej ogłoszenia, stosuje się doręczenie przez wywieszenie polegające na tym, że trzy kopie zawiadomienia umieszcza się w trzech różnych i widocznych miejscach na terenie powiatu, w tym jedno na głównych drzwiach sądu, nie później niż 28 dni przed terminem udzielenia odpowiedzi na pozew³³. Co istotne, ten sam sposób stosuje się w sprawach między innymi o rozwód, w przypadku, gdy powód korzysta z prawa ubogich i został zwolniony z kosztów postępowania. Wówczas to urzędnik sądowy dokonuje wywieszenia. Jeśli powód nie został zwolniony z kosztów postępowania, musi on złożyć w sądzie dowód doręczenia. W przypadku publikacji w prasie, jest to oświadczenie z kopią zawiadomienia i wskazaną datą publikacji wydane przez publikującego (np. wydawca, właściciel, pracownik zatrudniony w podmiocie wydającym gazetę). W przypadku wywieszenia jest to oświadczenie osoby, która dokonywała czynności, z kopią zawiadomienia. W sytuacji, gdy powód korzysta z prawa ubogich, dowodem będzie oświadczenie urzędnika sądowego.

Przy doręczeniach przez publiczne zawiadomienie w sprawach o ustalenie ojcostwa lub dotyczących władzy rodzicielskiej, opieki lub wykonywania kontaktów wymaga się także, by urzędnik sądowy wysłał kopię zawiadomienia o wytoczeniu powództwa na ostatni znany adres zamieszkania pozwanego³⁴. Są to zmiany wprowadzone na podstawie zaleceń Sądu Najwyższego stanu Floryda z 2010 r. Niemniej, z uwagi na uznawanie doręczeń poprzez publiczne zawiadomienie jako ostateczności, niektóre sądy wymagają również wysłania kopii zawiadomienia pocztą³⁵.

³³ *Ibidem*, § 49.11.

³⁴ Cordle W.D. Jr., Indelicato P., Rogers S., *Certified Civil Process Server Program*, Informational Manual, 2012, <https://bit.ly/zp2020-4-8> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

³⁵ Fla. Stat. § 49.12.

5. WNIOSEK O POTWIERDZENIE NIEWYWIĄZANIA SIĘ POZWANEGO Z ZOBOWIĄZANIA (*MOTION FOR DEFAULT*) I POTWIERDZENIE NIEWYWIĄZANIA SIĘ POZWANEGO Z ZOBOWIĄZANIA (*DEFAULT*)

Jeśli pozwany nie złożył w sądzie – w terminie określonym w zawiadomieniu o wytoczeniu powództwa – odpowiedzi na pozew, powód powinien złożyć wniosek o potwierdzenie niewywiązania się przez pozwanego z zobowiązania (*motion for default*). Podkreślić należy, że nie jest to wniosek o wydanie wyroku zaocznego. Zawiera on żądanie potwierdzenia, że pozwany nie wywiązał się z zobowiązania (co do zasady nie złożył odpowiedzi na pozew w terminie lub złożył odpowiedź, która została odrzucona przez sąd). W przypadku doręczenia pozwu w zwykły sposób, tj. poprzez wręczenie, pozwany ma 20 dni na złożenie odpowiedzi na pozew. Po upływie tego terminu powód może złożyć wniosek o potwierdzenie niewywiązania się z zobowiązania przez pozwanego³⁶. W przypadku doręczenia przez publiczne zawiadomienie, wniosek taki można złożyć po upływie terminu wskazanego w zawiadomieniu o wytoczeniu powództwa, o ile oczywiście pozwany nie złożył odpowiedzi. Nie przewiduje się żadnych wiążących terminów do złożenia takiego wniosku. Sam wniosek stanowi krótkie pismo, w którym powód wnosi o potwierdzenie, że powód nie złożył odpowiedzi na pozew³⁷. Jednocześnie, wraz z wnioskiem składa się projekt takiego deklaratoryjnego zarządzenia³⁸. W większości przypadków, w tym w sprawach o rozwód, potwierdzenie wydaje urzędnik sądowy. W przypadku, gdy pozwany złożył w sądzie dokumenty, ale z określonych przyczyn nie zostały one przyjęte, wniosek o potwierdzenie nie jest rozpatrywany przez urzędnika, lecz przez sąd – w formie postanowienia.

Jeśli upłynął termin do złożenia odpowiedzi na pozew i zostało wydane potwierdzenie niewywiązania się z zobowiązania (*default*), pozwany może złożyć wniosek o jego uchylenie (*motion to set aside default*). W odniesieniu zaś do uchylenia potwierdzenia wydanego przez

³⁶ Fla.R.Civ.P. 1.500(a).

³⁷ Family Law Form 12.922(a).

³⁸ *Ibidem*, 12.922(b).

urzędnika sądowego w przedmiocie niewywiązania się z zobowiązania, zasady regulują jedynie, że sąd może je uchylić. Przesłanki uchylenia zostały wskazane w orzecznictwie i muszą one zostać spełnione łącznie³⁹. Obejmują one: a) usprawiedliwione zaniedbanie (*excusable neglect*), b) względy merytoryczne (*meritorious defence*), czyli wskazanie faktów, które mają znaczenie dla wyroku na korzyść pozwanego, c) względy staranności (*due diligence*), a zatem ocena, czy pozwany domagający się uchylenia potwierdzenia działań niezwłocznie i skrupulatnie na etapie składania wniosku (przykładowo, nie można zwlekać ze złożeniem wniosku przez kilka tygodni od dowiedzenia się o potwierdzeniu). Sytuacja, w której nastąpiło doręczenie pozwu przez publiczne zawiadomienie, a pozwany dowiedział się o złożeniu pozwu po terminie udzielenia odpowiedzi, jeśli przebywał on za granicą, a powód – mimo takiej wiedzy – nie wskazał w oświadczeniu o starannym poszukiwaniu i dochodzeniu takiej możliwości, stanowiłaby podstawę do uchylenia potwierdzenia niewywiązania się pozwanego z zobowiązania zarówno ze względów merytorycznych, jak i staranności.

Po wydaniu wyroku końcowego, jeśli strona wnosi o jego uchylenie, musi złożyć także wniosek o uchylenie potwierdzenia niewywiązania się z zobowiązania, aby móc przedstawić w sprawie swoje stanowisko. Co istotne, ta forma uchylenia dokonywana jest przez sąd tego samego szczebla, w którym wydano zawiadomienie. W praktyce sąd zarządza przesłuchanie pozwanego, który wnosi o uchylenie i dopiero po odebraniu jego zeznań decyduje o sposobie rozpatrzenia wniosku. Z uwagi na znaczenie w systemie amerykańskim zasady rzetelnego procesu (*due process of law*), przy dobrze uzasadnionym wniosku, sądy uchylają potwierdzenia urzędników sądowych. Wiąże się to z pewną polityką, która dominuje w procedurze cywilnej stanu Floryda, i poglądem, że jeśli to możliwe, sprawy powinny być rozstrzygane merytorycznie, a nie

³⁹ *Cunningham v. White*, 390 So. 2d 467 (Fla. 1980), <https://www.courtlistener.com/opinion/1901974/cunningham-v-white/>; *Bland v. Viking Fire Protection, Inc.*, 454 So. 2d at 763 (Fla. 1984), <https://www.courtlistener.com/opinion/1088470/bland-v-viking-fire-protection-inc-of-se/>; *Allstate Floridian Ins. Co. v. Ronco Inventions, LLC*, 890 So. 2d 300, 301 (Fla. 2004), <https://www.courtlistener.com/opinion/1711571/allstate-floridian-ins-v-ronco-invent/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

na podstawie uchybień formalnych. Taka praktyka utrwalona precedensami stanowiła podstawę do powstania nieformalnego domniemania zasadności uchylenia zarówno zawiadomienia, jak i wyroku końcowego⁴⁰.

Wydanie potwierdzenia – *default* przez urzędnika sądowego utrudnia pozwanemu zajęcie stanowiska w sprawie. Jeśli bowiem dokonano potwierdzenia, pozwany może wziąć udział w postępowaniu tylko wówczas, gdy sąd je uchyli. W praktyce zatem strona pozwana zawsze wnosi o wydanie takiego potwierdzenia. Po potwierdzeniu, że pozwany nie odpowiedział na pozew, sąd w każdym czasie może wydać wyrok i jeśli istnieje potrzeba ustalenia wartości szkody, przeprowadzenia dowodu na potwierdzenie faktów czy zbadania jakiegokolwiek kwestii mającej znaczenie dla rozstrzygnięcia, sąd może zarządzić złożenie oświadczenia, dokumentu lub przeprowadzenia wysłuchania, jeśli uzna to za konieczne. Sąd musi także zapewnić stronie prawo do procesu przed łąką przysięgłych⁴¹. Należy jednak zwrócić uwagę na to, że sądy rodzinne nie prowadzą postępowań z udziałem czynnika społecznego, bowiem sądy rodzinne są sądami orzekającymi w oparciu o prawo słuszności (*equity law*)⁴².

6. OŚWIADCZENIE MAJĄTKOWE (*FINANCIAL AFFIDAVIT*)

W postępowaniu o rozwód obie strony są zobowiązane do złożenia zaprzysiężonego oświadczenia majątkowego (z podpisem poświadczonym przez uprawnionego urzędnika)⁴³, co zostało usankcjonowane w orzeczeniu *Daniel v. Daniel*, w którym sąd uznał, że oświadczenia majątkowe stanowią – zgodnie z Zasadami postępowania w sprawach z zakresu prawa rodzinnego – kluczowy mechanizm sprawiedliwego rozstrzygnięcia

⁴⁰ *Cunningham v. White. Coquina Beach Club Condominium Ass'n Inc. V. Wagner*, 813 So. 2d 1061, 1063 (Fla. 2002), <https://www.courtlistener.com/opinion/1822084/coquina-beach-club-condominium-v-wagner/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁴¹ Fla.R.Civ.P 1.500 oraz Fla.Fam.L.R.P 12.500.

⁴² *Hughes v. Hannah*, 39 Fla. 365 (1987), <https://cite.case.law/fla/39/365/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁴³ Florida Family Form 12.902(c).

spraw rodzinnych⁴⁴. Oświadczenie owo stanowi kilkunastostronicowy formularz, w którym szczegółowo należy opisać stan majątkowy. Niezwykle istotne jest to, że złożenie fałszywego oświadczenia finansowego w sprawach małżeńskich i o ustalenie ojcostwa stanowi podstawę uchylenia wyroku bez żadnych ograniczeń czasowych⁴⁵. Regulacja powyższa stanowiła odpowiedź na orzeczenie z 1984 r., w którym Sąd Najwyższy stanu Floryda uznał, że wskazanie skutków złożenia fałszywego oświadczenia majątkowego w sprawie o rozwód powinno nastąpić na drodze legislacyjnej, a nie na kanwie precedensów⁴⁶. W tym miejscu warto dodać, że oświadczenie składa się niezależnie od wniosków o podział majątku. W ostatnim czasie w praktyce stosowania prawa szczególnego znaczenia między małżonkami nabrały kwestie alimentów orzekanych na czas nieokreślony⁴⁷, jak też wartości firmy prowadzonej przez małżonków zależnej od reputacji właściciela⁴⁸.

7. WYROK KOŃCOWY I PROCEDURY JEGO WZRUSZENIA

Z uwagi na to, że przepisy proceduralne obowiązujące na Florydzie wymagają przesłuchania stron, przewiduje się pewne uproszczone rozwiązania dla postępowań o rozwód na zgodny wniosek stron lub właśnie takich, w których wydano zawiadomienie o niewywiązaniu się przez pozwanego z zobowiązania. Zamiast przesłuchania osobistego w sądzie, strona udziela odpowiedzi na pytania pisemnie pod przysięgą i pouczona

⁴⁴ *Daniel v. Daniel*, 922 So. 2d, 1041 (Fla. 2006). <https://www.courtlistener.com/opinion/1693936/daniel-v-daniel/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁴⁵ Fla.Fam.L.R.P. 12.540.

⁴⁶ *DeClaire v. Yohanan* 435 So. 2d 375 (Fla. 1984), <https://casetext.com/case/declaire-v-yohanan> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.). W rezultacie dokonano zmiany brzmienia Fla. Fam.L.R.P 12.540.

⁴⁷ Szerzej J. REISS, M.H. BRAWER, *Ending Permanent Periodic Alimony: A Crisis for Enforcing Equitable Distribution Waiting to Happen*, «The Florida Bar Journal» 94.1/2020, s. 40-43, <https://bit.ly/zp2020-4-9> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁴⁸ Szerzej A. BEEBE, J.B. ANGELL. *The Issues under Florida Law Relating to „Personal Goodwill” in a Dissolution of Marriage, Part. II*, «The Florida Bar Journal» 93.6/2019, s. 53-55, <https://bit.ly/zp2020-4-10> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

o odpowiedzialności karnej (*Special Interrogatories Form*). Podpis strony musi zostać poświadczony przed uprawnionym urzędnikiem. Należy tu uzupełnić punkty dotyczące: danych osobistych, oświadczenia o zamieszkiwaniu przez jedną ze stron w granicach Florydy w okresie sześciu miesięcy przed złożeniem wniosku o rozwód, potwierdzenia lub poprawienia informacji czy uzupełnienia okoliczności wskazanych we wniosku o rozwód, informacji, czy druga strona służy w armii, daty złożenia wniosku o rozwód, informacji, czy więzi małżeńskie zostały nieodwracalnie zerwane wraz z krótkim uzasadnieniem, dane dzieci, jeśli strony je mają, informacji o ugodach między małżonkami. Strona jednocześnie zrzeka się prawa do rozprawy i wnosi o doręczenie wyroku pocztą, wskazując adres doręczenia. Do pisma należy dołączyć dowód potwierdzający status rezydenta wymagany do sprawy rozwodowej⁴⁹ (np. kopia prawa jazdy wydanego przez stan Floryda lub zaprzysiężone oświadczenie świadka z podpisem poświadczonym przez uprawnionego urzędnika). Jeśli strony zrezygnowały z rozprawy, sąd wydaje wyrok na posiedzeniu bez udziału stron. W przypadku uprzedniego potwierdzenia niewywiązania się pozwanego z zobowiązania, wskutek czego wyłącza się jego udział w sprawie, chyba że potwierdzenie zostanie uchylone, sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu bez udziału stron, nawet jeśli pozwany nie złożył wniosku o zaniechanie rozprawy. Wyrok jest wysyłany stronom na wskazany przez nie adres lub na adres ostatnio znany (również elektronicznie)⁵⁰. W przypadku jednak stron, wobec których wydano zawiadomienie o niewywiązaniu się z zobowiązania, wyrok trzeba doręczyć pocztą tradycyjną⁵¹. W rezultacie zatem, gdy aktualny adres strony nie jest znany, wyrok wysyła się na ostatnio znany adres. Odebranie lub nieodebranie wyroku nie ma znaczenia dla biegu terminów do jego zaskarżenia, gdyż terminy liczy się od dnia złożenia wyroku do akt sprawy lub podpisania (ogłoszenia) przez sędziego.

Do sposobów wzruszenia wyroku końcowego zaliczamy wniosek o jego uchylenie, wniosek o wznowienie postępowania oraz apelację.

⁴⁹ Por. pkt 2 artykułu.

⁵⁰ Fla.R.Civ.P 1.080 i Fla.R.Jud.Admin. 2.516.

⁵¹ Fla.Fam.L.R.P. 12.516(h)(2).

Zaakcentowania wymaga, że pragmatyzm sądownictwa amerykańskiego i ocena prakseologiczna konkretnego stanu faktycznego determinują, który ze środków ma największe szanse powodzenia.

7.1. Uchylenie wyroku końcowego

Przesłanki uchylenia wyroku końcowego⁵² obejmują: a) błąd, nieumyślność, zaskoczenie, usprawiedliwione zaniedbanie; b) nowe dowody, których przy zachowaniu staranności nie można było przedstawić w terminie wznowienia procesu lub ponownego przesłuchania; c) oszustwo (zewnętrzne lub wewnętrzne), wprowadzenie w błąd lub inna nieprawidłowość popełniona przez stronę przeciwną; d) nieważność orzeczenia; e) nieadekwatność rozstrzygnięcia do stanu faktycznego.

Krótkiego wyjaśnienia wymaga, że lit. a dotyczy przyczyn leżących po stronie skarżącego, które uniemożliwiły mu skuteczną obronę stanowiska, a termin „zaskoczenie” dotyczy taktyk procesowych, które są niezgodne z procedurą i pogarszają sytuację procesową skarżącego (np. naruszenie zasad regulujących ujawnianie materiału dowodowego). Co do lit. c oszustwo zewnętrzne obejmuje sytuacje, w których celowo pozbawia się stronę przeciwną możliwości zajęcia stanowiska w procesie, a wewnętrzne to takie działania, które mają na celu wprowadzenie w błąd sądu co do istniejącego stanu faktycznego w celu wydania wyroku na korzyść strony dopuszczającej się oszustwa. W odniesieniu do lit. e przesłanka dotyczy sytuacji, w której przykładowo strony uprzednio rozstrzygnęły spór lub też oparto wyrok na innym orzeczeniu, które zostało zmienione. Co ważne, w przypadku przesłanek wymienionych pod lit. a, b i c wnioski o uchylenie można złożyć tylko w terminie roku od złożenia zaskarżonego orzeczenia do akt sprawy. Termin ten nie dotyczy sytuacji opisanych pod lit. d oraz e. Jeśli zatem pozwanemu nie doręczono pozwu w ogóle, a wyrok zaoczny został wydany, to mamy do czynienia z przesłanką nieważności bezwzględnej. W systemie amerykańskim uznaje się, że taki wyrok nie funkcjonuje w obiegu prawnym i nie jest wiążący⁵³. Natomiast nieprawidłowe doręczenie stanowi

⁵² Na podstawie Fla.R.Civ.P. 1.540 oraz Fla.Fam.L.R.P. 12.540.

⁵³ *Ramagli Realty Co. v. Craver*, 121 So. 2d 648 (Fla. 1960), <https://bit.ly/zp2020-4-11> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.); *Sterling Factors Corp. v. U.S. Bank Nat. Ass'n*, 968 So. 2d

przesłankę nieważności względnej, a więc stosuje się tu termin roczny do złożenia wniosku o uchylenie⁵⁴.

Co istotne, przepisy nie zawierają ograniczenia czasowego w odniesieniu do uchylenia orzeczenia, jeśli doszło do popełnienia oszustwa szczególnego rodzaju, tzw. oszustwa sądowego (*fraud upon the court*), które w orzecznictwie interpretowane jest bardzo wąsko – jako świadome oszustwo dokonane przez wymiar sprawiedliwości, przy czym dotyczyć to może także zachowań podejmowanych przez pełnomocników stron. W takim przypadku wniosek o uchylenie musi być szczególnie uzasadniony przy zachowaniu najwyższych standardów⁵⁵. Wyrok taki jest bezwzględnie nieważny, więc nie obowiązuje roczny termin do złożenia wniosku o jego uchylenie. Powszechnie uznaje się jednak, że sądy nie mogą rozszerzać interpretacji tego pojęcia i uchylać wyroków na tej podstawie, że strona złożyła fałszywe oświadczenie⁵⁶. Warto wspomnieć, że zwykły standard staranności w odniesieniu do wniosków, w których zawarte są twierdzenia o popełnieniu oszustwa, został określony przez ustawodawcę jako umyślne podanie nieprawdy wprowadzające w błąd drugą stronę, wskutek czego została wyrządzona szkoda⁵⁷.

658 (Fla.2007), <https://www.courtlistener.com/opinion/1883947/sterling-factors-v-us-bank-nat-assn/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁵⁴ Problematyka rozstrzygnięcia znaczenia procesowego braku doręczenia i nieprawidłowości w doręczeniu została jednoznacznie opisana w orzecznictwie. *M.L. Builders, Inc. v. Reserve Developers, LLP*, 769 So.2d 1079, 1080 (Fla. 2000), <https://www.courtlistener.com/opinion/1863048/ml-builders-inc-v-reserve-developers-llp/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.); *Cannella v. Auto-Owners Ins. Co.*, 801 So. 2d 94, 100 (Fla. 2001), <https://www.courtlistener.com/opinion/1881434/cannella-v-auto-owners-ins-co/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.); *State ex rel. Gore v. Chillingworth*, 171 So. 649 (Fla.1936), <https://www.courtlistener.com/opinion/3392156/state-ex-rel-v-chillingworth/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁵⁵ *Gautreaux v. Maya*, 112. So. 3d 146, 149 (Fla. 2012), <https://casetext.com/case/gautreaux-v-maya> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁵⁶ *DeClaire v. Yohanan*.

⁵⁷ Fla.R.Civ.P. 1.120.

Orzeczenie sądu o uchyleniu wyroku końcowego lub oddaleniu wniosku o uchylenie podlegają zaskarżeniu do sądu wyższej instancji⁵⁸. Po uchyleniu wyroku sprawa musi zostać na nowo rozpoznana.

7.2. Wznowienie postępowania

Strona może złożyć wniosek o wznowienie procesu lub ponowne wysłuchanie⁵⁹ w terminie 15 dni od dnia złożenia wyroku do akt, który też należy do środków zaskarżenia poziomego. Od dawna kształtuje się w stanie Floryda linia orzecznicza pozwalająca sądom na swobodne uznanie, czy istnieją podstawy do wznowienia postępowania. Zasadniczo wskazuje się tu sytuacje, w których sąd pominął pewne okoliczności wskutek swojego niedopatrzania, ale także dotyczy to pojawienia się nowego dowodu w sprawie⁶⁰.

Postępowanie prowadzone jest przed tym samym sądem, często przed tym samym sędzią, który wydał zaskarżony wyrok. Orzeczenia w sprawie uwzględnienia lub oddalenia wniosku podlegają zaskarżeniu do sądu wyższej instancji⁶¹.

Ze względu na dostępność dwóch poziomych środków odwoławczych, które mogą skutkować wzruszeniem wyroku końcowego oraz brakiem określenia przez ustawodawcę zależności między tymi instrumentami, to sądy decydują, czy wniosek o uchylenie orzeczenia musi zostać złożony wraz z wnioskiem o wznowienie postępowania. Rodzi to wiele wątpliwości, gdyż ustawodawca przewidział konkretne przesłanki uchylenia wyroku, lecz – jak wskazano wyżej – nie uczynił tego w zakresie wznowienia procesu⁶².

⁵⁸ Fla. Stat. § 59.06.

⁵⁹ Fla.R.Civ.P. 1.530.

⁶⁰ *Wynocker v. Wynocker*, 500 So. 2d 555 (Fla. 1986), <https://casetext.com/case/wynocker-v-wynocker> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁶¹ Fla. Stat. § 59.06.

⁶² Por. M. MUÑIZ, *Trial Court Rehearings Compared with Appellate Court Rehearing*, «The Florida Bar Journal» 94.2/2020, s. 20, <http://digitaleditions.walsworthprintgroup.com/publication/?m=34365&l=1&p=&pn=> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.); D.A. BUSHHELL, *When is a Motion for Rehearing Necessary to Preserve for Review a Trial Courts' Error in Failing to Make Factual Findings?*, «The Florida Bar Journal» 93.3/2019, s. 47, <https://bit.ly/zp2020-4-12> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

7.3. Apelacja

Do dewolutywnych środków zaskarżenia należy apelacja, w której nie można podnosić błędu, niemającego znaczenia dla rozstrzygnięcia (tzw. błąd nieistotny – *harmless error*)⁶³. *A contrario*, zarzut apelacyjny dotyczyć musi błędu istotnego (*harmful error*), skutkującego uchybieniem w działaniu wymiaru sprawiedliwości i mającego wpływ na końcowe rozstrzygnięcie. W wyroku apelacyjnym sąd może także uchylić wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania⁶⁴.

Apelacje od wyroków sądów okręgowych rozpoznawane są przez sądy apelacyjne⁶⁵. Zapowiedź apelacji (*notice of appeal*) wnosi się w terminie 30 dni, licząc od dnia podpisania wyroku przez sędziego⁶⁶. Samą apelację, a więc pismo zawierające zarzuty, wnioski i argumentację (*brief*) wnosi się w terminie 70 dni od dnia złożenia zapowiedzi⁶⁷. Jest to bardzo skomplikowana procedura, traktowana przez sądy apelacyjne jako środek *ultima ratio* spośród wszystkich możliwości wzruszenia wyroku końcowego, której zainicjowanie wymaga przemyślanej strategii procesowej⁶⁸. W rezultacie, w sytuacji naruszenia zasady *due process of law* wskutek pozbawienia strony prawa do przedstawienia swojego stanowiska, pierwszeństwo zastosowania przyznaje się odwołaniom poziomym, a w niektórych przypadkach złożenie zapowiedzi apelacji uzależnione jest od przednim złożeniem wniosku o wznowienie postępowania⁶⁹.

⁶³ Fla. Stat., § 59.041.

⁶⁴ *Ibidem*, § 59.35.

⁶⁵ Fla.R.App 9.030(b)(1)(A).

⁶⁶ *Ibidem*, 9.110(c) w zw. z 9.020(i).

⁶⁷ *Ibidem*, 9.110.

⁶⁸ Szerzej R.T. ELLIGETT JR., J.M. SCHEB, *The Appellate Decision-Making Process*, «The Florida Bar Journal» 80.4/2006, s. 45-49, <https://www.floridabar.org/the-florida-bar-journal/the-appellate-decision-making-process/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

⁶⁹ J.M. KRUKAR, D. WASYLIK, *Too Little, Too Late? Trial Court motions for rehearing and their Appellate Implications*, «The Florida Bar Journal» 91.10/2017, s. 24, <https://bit.ly/zp2020-4-13> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).

8. KONKLUZJE

Nie ulega żadnym wątpliwościom, że przepisy obowiązujące w stanie Floryda, które regulują zarówno aspekty materialne, jak i proceduralne dotyczące rozwiązania małżeństwa przez rozwód, umożliwiają przeprowadzanie tzw. szybkich procesów, także z uwzględnieniem sytuacji, w których jedna ze stron mieszka w innym stanie USA lub w innym kraju. W związku z powyższym znacznie ograniczony Statutami Florydy wpływ rozstrzygnięcia o winie na spór między małżonkami oraz praktyka stosowania prawa w tej materii powinny być uwzględniane przez sądy polskie w odniesieniu do uznawania wyroków rozwodowych orzeczonych przez sądy na Florydzie. Należy przy tym zwrócić uwagę na to, że – mimo iż wymuszone doręczenie pozwu wymaga złożenia zaprzysiężonego oświadczenia – to od oceny konkretnego sędziego zależeć będzie, czy próba ustalenia miejsca zamieszkania małżonka pozwanego nastąpiła zgodnie z wymaganym wzorcem staranności. Procedura wzruszania orzeczeń na kanwie złożenia fałszywego oświadczenia daje relatywnie mocne podstawy do obrony praw procesowych według prawa stanu Floryda, niemniej w większości przypadków dla strony mieszkającej w Polsce, ze względów praktycznych, wymagać to będzie ustanowienia pełnomocnika. Trzeba też zauważyć, że analizowane przepisy można również powoływać jako przykład rozwiązania mającego uskutecznić zasadę ekonomiki procesowej. Problem rosnącej liczby rozwodów w Polsce, obowiązek podjęcia próby ugodowego zakończenia sporu, jak też częstokroć nakłanianie stron przez sądy do rozwiązania małżeństwa bez orzekania o winie, rodzi pytanie o zasadność utrzymywania w wymiarze legislacyjnym rozwiązań, które w praktyce stosowania prawa najczęściej prowadzą nie tylko do dowodzenia na okoliczność zupełnego i trwałego rozpadu pożycia, lecz także – co do zasady – na fakt przyczynienia się jednej ze stron do zerwania więzi między małżonkami. Przykład ukierunkowanych na funkcjonalność i pragmatyzm rozwiązań amerykańskich musi zostać jednak zderzony z polityką konkretnego państwa w zakresie braku lub istnienia woli ograniczania liczby rozwodów oraz światopoglądem, który przeważa w danym społeczeństwie.

ROZWIĄZANIE MAŁŻEŃSTWA PRZEZ ROZWÓD BEZ UDZIAŁU
POZWANEGO W PRAWIE FLORYDY – WYBRANE ZAGADNIENIA
PROCEDURALNE

Streszczenie

Jest rzeczą oczywistą, że wskutek globalizacji i migracji coraz więcej trudności wynika ze stosowania przepisów obowiązujących w porządkach prawnych różnych państw, zwłaszcza gdy konflikt obejmuje system prawa kontynentalnego i *common law*. W związku z rosnącym zapotrzebowaniem na wyjaśnienie przepisów prawnych innych krajów, w niniejszej publikacji zaprezentowano wybrane zagadnienia dotyczące rozwiązania małżeństwa przez rozwód według prawa Florydy, które mogą mieć znaczenie dla stron procesowych mieszkających w Polsce, a mianowicie: wymuszone doręczenie pozwu, skutki braku udziału pozwanego w postępowaniu i możliwości wzruszenia wyroku. W dużej części artykuł ma charakter deskryptywny, niemniej na kanwie metody dogmatyczno-prawnej oraz analizy teleologicznej zakreślono także potencjalne problemy determinowane zastosowaniem określonej normy. Nie ulega wątpliwości, że różnice między prawem polskim a prawem Florydy powinny być szczególnie rozważane przez sądy decydujące o uznaniu wyroków zagranicznych. Co więcej, w dobie dyskusji nad kształtowaniem polityki państwa co do wyboru między konserwatywnym a liberalnym podejściem do rozwodów, warto przywołać rozwiązania obowiązujące na Florydzie, która należy właśnie do stanów daleko ograniczających ocenę winy w postępowaniu rozwodowym. Przykład ukierunkowanych na funkcjonalność i pragmatyzm rozwiązań amerykańskich musi zostać jednak zderzony z polityką konkretnego państwa w zakresie braku lub istnieniem woli ograniczania liczby rozwodów oraz światopoglądem, który przeważa w danym społeczeństwie.

DIVORCE BY DEFAULT IN FLORIDA LAW: SELECTED PROCEDURAL PROBLEMS

Summary

It is self-evident that globalization and migration have created significant obstacles to legal practice. Even more questions arise when the conflict between the legal systems of the different countries involved concerns the European Continental and common law systems. In view of the growing need to elucidate foreign legal provisions, this article relates only to a selection of problems concerning the Florida divorce law, which could have a practical meaning for parties domiciled in Poland involved in such proceedings. The aspects of Florida law discussed are constructive service, default (viz. the consequences of a party's non-attendance), and the opportunity for a party to vacate the judgment. Much of this article is descriptive, but it also takes a dogmatic legal approach with a teleological analysis of legal sources as its research method, presenting potentially important aspects of how the law is applied. Undoubtedly, in a procedure for the recognition of a judgment handed down by a foreign court, Polish courts should seriously consider the differences between Polish and Florida law. Furthermore, given the ongoing discussion on choice of a model of divorce policy – a choice between the conservative and liberal view – it would be worthwhile to consider Florida, which has one of the most liberal no-fault divorce laws in the USA, though of course the American brand of highly pragmatic law must always be compared with the particular country's policy, and either with its efforts to bring the number of divorces down to a minimum, or alternatively with the fact that it does not pursue such a policy at all.

Słowa kluczowe: prawo Florydy; doręczenie pozwu przez ogłoszenie; rozwód bez udziału pozwanego; wyrok zaoczny.

Keywords: Florida law; constructive service; divorce by default; default judgment.

Bibliografia

- BEEBE A., ANGELL J.B., *The Issues under Florida Law Relating to „Personal Goodwill” in a Dissolution of Marriage, Part. II*, «The Florida Bar Journal» 93.6/2019, s. 53-55, <http://digitaleditions.walworthprintgroup.com/publication/?m=34365&i=625764&p=0> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).
- BUSHELL D.A., *When is a Motion for Rehearing Necessary to Preserve for Review a Trial Courts’ Error in Failing to Make Factual Findings?*, «The Florida Bar Journal» 93.3/2019, s. 46-49, <http://digitaleditions.walworthprintgroup.com/publication/?m=34365&i=580741&p=0> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).
- CORDLE W.D. Jr., Indelicato P., Rogers S., *Certified Civil Process Server Program, Informational Manual*, 2012, <https://www.jud11.flcourts.org/docs/PROCESS%20SERVER%20MANUAL%202012.pdf> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).
- ELLIGETT R.T. Jr., Scheb J.M., *The Appellate Decision-Making Process*, «The Florida Bar Journal» 80.4/2006, s. 45-49, <https://www.floridabar.org/the-florida-bar-journal/the-appellate-decision-making-process/> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).
- ESTIN A.L., *Families Across Borders: The Hague Children’s Conventions and the Case for International Family Law in the United States*, «Florida Law Review» 62.1/2010, s. 48-108, http://www.floridalawreview.com/wp-content/uploads/2010/01/Estin_BOOK.pdf (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).
- Florida Family Law Rules of Procedure*, ed. E. NAUMCENKO, Florida Supreme Court, 2019, Independently Published.
- Florida Family Law and Statutes Set and Rules of Judicial Administration*, I-II, The Florida Bar, 2020, The Florida Bar Continuing Legal Education, Tallahassee 2020.
- HOFFHEIMER M.H., *The Stealth Revolution in Personal Jurisdiction*, «Florida Law Review» 70.3/2018, s. 499-552, <http://www.floridalawreview.com/wp-content/uploads/Hoffheimer.pdf> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).
- KRUKAR J.M., WASYLIK D., *Too Little, Too Late? Trial Court motions for rehearing and their Appellate Implications*, «The Florida Bar Journal» 91.10/2017, s. 24-29, <http://digitaleditions.walworthprintgroup.com/publication/?m=34365&i=452778&p=0> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).
- MUÑIZ M., *Trial Court Rehearings Compared with Appellate Court Rehearing*, «The Florida Bar Journal» 94.2/2020, s. 19-27, <http://digitaleditions.walworthprintgroup.com/publication/?m=34365&l=1&p=&pn=> (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).
- REISS J., BRAWER M.H., *Ending Permanent Periodic Alimony: A Crisis for Enforcing Equitable Distribution Waiting to Happen*, «The Florida Bar Journal»

- 94.1/2020, s. 40-43, [http://digitaleditions.walsworthprintgroup.com/publication/?m=34365&i=640475&p=0./](http://digitaleditions.walsworthprintgroup.com/publication/?m=34365&i=640475&p=0/) (dostęp 2 kwietnia 2020 r.).
- RHODES CH.W., *Nineteenth Century Personal Jurisdiction Doctrine in a Twenty-First Century World*, «Florida Law Review» 64.2/2012, s. 387-447.
- STEPHENS S.S., *Florida Family Law. Florida Practice Series*, XXIII, Thomson Reuters, Miami 2019.
- SZOROSY A.J., BOVEN R.G., GOLDENBERG R., *Florida Family Law & Practice*, I, James Publishing 2019.
- TOKARCZYK R., *Prawo amerykańskie*, Zakamycze 2006.